

Uit het archief van onze afdeling, 56 jaar geleden

Over het ringen van vogels, slotbijdrage van Paul Houwen. Verschenen in de Weekbode van 17 juni 1955

Dat de jaarlijkse trek nog steeds tot de publieke verbeelding spreekt, bleek onlangs nog toen overtrekkende kraanvogelgroepen zich in het nieuws vlogen. Ongewone weersomstandigheden dwongen die spectaculaire noordelijke soort een meer westelijke koers aan te houden, waardoor ze zelfs tot boven West-Vlaanderen te zien waren. In dezelfde periode kwamen ook de onverwachte waarnemingen van bonte tapuiten in België en Nederland in de ether. Hun broedgebied zijn de kale berghellingen ten oosten van de Zwarte Zee, vanwaar ze naar Oost-Afrika trekken om te overwinteren. Wat brengt ze incens hier?

Dergelijke migratiefenomenen ontrafelen boeide Paul Houwen en Antoon De Roo in hun collegetijd al mateloos. Ze wilden door vogels te vangen en te ringen zelf een bijdrage leveren om hierop antwoorden te vinden. Met hun prille ringwerk kregen ze al gauw een hele schare volgelingen. We duiken de Mandelstrekegeschiedenis van 1955 in en komen alweer terecht bij de Kleiputten, vroeger Ostyns Putten, die toen een heel stuk groter waren dan nu. Met de plassen, grachtjes en rietkragen was het voor hen en voor het natuurarme Roeselare een echt vogelparadijs, met soortenaantallen waar wij nu alleen nog kunnen van dromen. Vrij gauw waren ze professioneel uitgerust. Via missionaris Jos De Roo, broer van Antoon én Cien, konden ze nevelnetten rechtstreeks uit Japan ingevoerd krijgen waarmee het ringwerk een stuk efficiënter verliep. In het postuum huldeboek schrijft Luc Houtsaegher hierover:

De rietkragen waren de uitverkoren slaappleafts voor Boerenzwaluwen. Met tientallen, soms honderden kwamen ze bij valavond als bij verrassing uit de lucht gevallen om daar te overnachten. De aantallen doen veronderstellen dat daar veel trekkers tussen zaten. De nevelnetten werden op strategische plaatsen opgesteld en meestal bengelden al in een mum van tijd enkele exemplaren in het net. Nu pas begon het werk: de tijdrovende karwei om de vogeltjes, als vliegen in een spinnenweb, ongeschonden uit het net te halen. Meestal waren daar naast Paul en Antoon enkele gewaardeerde en nieuwsgierige helpers bij: Jan Deheegher, Hendrik Houtsaegher, Cientje en Pierre De Roo enz. Enkel wie bedreven was mocht meehelpen. Pech hadden ze als er ook Koolmezen of andere wriemelaars in het net terecht kwamen. Het vergde extra tijd om die eruit te halen en intussen viel de duisternis in en moesten we "opkramen". Gewoonlijk beperkten we onze vangsten tot een dikke honderd exemplaren. Ja, want behalve het deskundig plaatsen van een ring, werden al de vogels ook gewogen, gemeten, op rui en parasieten nagekeken, een werkje van uren, dat meestal plaatsvond twee hoog in de Verwerijstraat (Antoon De Roo). De zolderkamer rook naar zwaluwen. Jan Deheegher, die de topografie van het huis goed kende werd af en toe naar -1 (kelder) gestuurd om de werkers boven van het nodige tafelbier te voorzien... zonder de bewoners van het huis te wekken of te storen. De kijkers vielen dan wel af en toe in slaap, maar dat behoorde ook tot de vogelromantiek.

Later werd, naast mistnetten, ook gebruik gemaakt van druppelkooien, fuiken, slagnetten of zelfs met de blote hand. Uit hetzelfde huldeboek citeren we Marc Becuwe:

Het meest tot de verbeelding spraken de nachtvangsten met de motorboot op de Blankaartvijver. Het ploegje bestond uit drie

De Wielewaal-Rubriek

— SEKRETARIAAT : Mr L. Demees, Zuidstraat, 41, Roeselare.

— Adres voor vragen en mededelingen : Mr P. Houwen, Kernmisstraat, 12, Roeselare.

Over het ringen van vogels (II)

Al verdienen de ringstations Rositten en Helgoland een onsterfelijke naam in de geschiedenis van het ringen van vogels, toch geniet ook het Zwin te Knokke samen met de eendenkooi te Meeûkerke als basis voor het ringen van vogels op vogelkundig gebied een Europees faam. De Heer L. Lippens, Burgemeester van Knokke, die het beheer heeft over het Zwin heeft daar reeds ongeveer 40.000 vogels geringd, hetgeen wel heel merkwaardig is. Bovendien vele en zeldzame zangvogels werden er reeds meer dan 2000 eenden en meer dan 3000 strandvogels geringd. De uitslagen konden dan ook niet uitblijven. Jaarlijks worden gemiddeld een vijftigtal door de Heer L. Lippens geringde eenden op andere plaatsen teruggemeld waarvan er veel op meer dan 2000 km van de plaats van het ringen werden vastgesteld. Een zomertaling (kleine soort eend) die geringd werd in het Zwin werd later in Centraal Azië teruggevonden. Een kleine pluvier in September geringd werd in Oktober, bij Dakar in Afrika gesignaleerd. In eenendertig dagen had deze vogel 4600 km afgelegd in de richting zuidzuidwest, dit is gemiddeld 148 km per dag en dit voor een vogel ter grootte van een leeuwerik. Er zijn nog veel andere prachtige uitslagen die ons reeds heel wat hebben geleerd over de vogel trek maar hier is het de plaats niet om alle records van ieder vogel op te sommen. Jaarlijks worden alle terugvangsten van in België geringde vogels gepubliceerd en deze brochure wordt gratis aan iedere medewerker gezonden.

Maar hierbij dient ook een nota aan toegevoegd. Alhoewel we heel veel te weten kunnen komen door het ringen van vogels, wordt toch ook niet alles opgelost. We kunnen de trekweg volgen en we leren het overwinteringsgebied kennen, maar we leren niets bij over de aard zelf van de trek en het waarom van haar ontstaan. Evenmin leren we iets bij over het oriëntatieprobleem bij de trekvogels alhoewel het ringen daarbij een hulp is. Het oriëntatieprobleem zowel als de verklaring van de oorzaak van de trek bij de vogels rust tot nog toe op hypothetische grond ofschoon het oriëntatieprobleem bij de vogels m.i. toch wel dra zal opgelost worden daar men reeds enkele positieve gegevens bezit, maar tot een definitieve oplossing is men nog niet gekomen. Het vraagstuk van de oorzaak van de trek zal nog wel lange tijd onopgelost blijven daar deze oorzaak wel heel ver in het verleden ligt en men zal misschien ooit een definitieve verklaring er van kunnen geven.

Door het grote aantal uitslagen is het ringen van enkele vogelsoorten in ons land overbodig geworden. Zo moesten in ons land niet meer geringd : de huismus, de spreeuw, de kool- en pimpelmezen in het nest, de kolenduif, de patrijs, de fazant, de kokmeeuw en de blauwe reiger. De huismus is een verstokte standvogel, de Belgische spreeuwen trekken ook al niet, alhoewel onze spreeuwen door enorme vluchten uit het buitenland worden aangevuld, de in ons land geboren pimpels en koolmezen zijn ook standvogels, van de in België voorkomende hokduiven weet men ook reeds het meeste wat met ringen in verband staat, de kokmeeuwen moeten ook al weer niet meer geringd worden daar ze gedurende enkele jaren in groot aantal werden geringd (voordeel van kolonievogels) zodat ook de trekwegen van deze soort gekend zijn, onze patrijzen en fazanten trekken ook niet weg (fazanten zijn daarbij eigenlijk geen inheemse vogels) en van de blauwe reiger tenslotte weet men praktisch ook alles wat in verband met het ringen van vogels kan worden onderzocht.

Wat nu gedaan wanneer U een geringde vogel in handen krijgt? Welnu, U schrijft duidelijk alles af wat er op de ring staat geschreven (vergeet niet ergens een letter of een cijfer te noteren want dit is van groot belang en de inscripties op kleine ringen zijn soms tamelijk onduidelijk) U noteert de soort van vogel, de datum en de plaats waar hij bemachtigd werd en U zendt deze gegevens, ook al gold het geen Belgische ring aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 31 te Brussel. Indien U de vogel levend hebt bemachtigd dan laat U hem het liefst weer vrij. Het Instituut zorgt voor de rest. Binnen korte tijd zult U dan een bondig verslag toegestuurd krijgen met de vermelding van plaats en datum van het ringen van de door U gevangen vogel. Als U de soort van vogel niet kent hoeft U maar een plaatselijk vogelkenner of Wielewaler te raadplegen.

Indien U echter de geringde vogel dood in handen krijgt dan kunt U niets beters doen dan de ring te openen (of hem door te snijden indien het een gesloten ring is), hem plat te drukken en hem naar bovenvermeld instituut te sturen. U kunt hem echter ook aan een of ander Wielewaler overhandigen die wel zal zorgen dat de ring terecht komt en dat U verwittigd wordt van datum en plaats van het ringen.

Het is wel een verheugend feit dat in ons land de meeste medewerkers van het ringen van vogels Wielewalers zijn. Zelfs de Heer L. Lippens uit Knokke is een Wielewaler en zelfs erevoorzitter van de Wielewaal - afdeling Oostende. Het vogelringen hoort ook thuis bij de Wielewalers want wie loopt er meer in de vrije natuur rond met open oog en oor en wie vindt er meer nesten dan de Wielewaler? Wie is er tevens die uren lang de vogels met de kijker volgt, die nesten vindt van tientallen soorten vogels en die er nooit aan denkt om ooit maar één ei of één jongken uit zijn nest te roven? Het is zonder twijfel de Wielewaler die van zijn hobby soms een interessante studie maakt en die tevens wel wat tijd vindt om mee te werken aan een internationaal, sportief en tevens wetenschappelijk werk, nl. het vogelringen.

Te Roeselare zijn ook een paar Wielewalers als vogelringers veregenwoordigd. Zo werden sedert verleden jaar te Roeselare en omgeving reeds meer dan 700 vogels geringd waarvan meer dan de drie vierden als nestjong. De grootte der ringen is er op berekend dat de ring over het pootje van de jonge vogel niet kan schuiven maar dat de ring ook de vogel niet hindert wanneer hij eens volwassen geworden is. Daarbij hoeft gezegd dat de poten van nestlingen, wanneer ze eens ringbaar zijn, praktisch niet meer groeien maar enkel steviger en harder worden.

Dank zij vele Roeselarenaars is het mogelijk geworden dat hier zoveel vogels konden worden geringd want reeds velen hebben hun tuin of hun boomgaard aangeboden om er de vogels te laten ringen. Hen zijn we onze hartelijkste dank verschuldigd.

Dit is ook een vorm van contact tussen de Wielewaler en de mens die praktisch niets van vogels afweet en in de meeste gevallen kan de Wielewaler de andere interesse voor de vogels bijbrengen en heel vaak de gedachte van noodzakelijke vogelbescherming, ingang doen vinden.

Tenslotte richten wij een oproep aan de welwillendheid van alle Roeselarenaars die een boomgaard of een tuin bezitten waar vogels wonen opdat ze hun hof ter beschikking zouden stellen van een paar Wielewalers om daar de nestvogels te ringen (alle vogels moeten nog worden geringd uitgenomen de hierboven vermelde). Hiervoor hoeft U zich enkel te wenden aan bovenstaand adres.

Intussen danken wij hartelijk al degenen die reeds hun medewerking verleenden en tevens ook al degenen die aldus hun sympathie tegenover het ringwerk zullen betuigen.

P. HOUWEN.

mun: de stuurman aan de buitenboordmotor, de vogelvanger op de boeg die met een sterke lamp de vogels verblindde en pakte, en de man tussenin, die de vogels van de vanger overnam en in houten kisten of linnen zakken deponeerde. Slappende Boerenwaluwen en Gele kwikstaarten werden zo van de rietstengels geplukt en voor reigerachtigen en zeldzame ralachtigen sprongen we zelfs overboord – in de stinkende modder! – om de vogels te pakken te krijgen. Soms was het ook veel primitiever. Ooit volgde ik Paul bij nachtelijke sluiptochten door de Rhododendronmassieven in het kasteelpark op zoek naar slaapplaatsen van zangvogels; Paul was toen gewapend met... een carbuurlamp van voor '14 – '18".

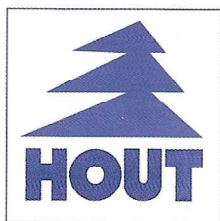
Tijdens de Tringa-periode was het bij het echtpaar Houwen de zoete inval voor de soms tien hongerige leeuwen, van wie ze, zelf kinderloos, de geestelijke vader en moeder geworden zijn. Dat er wat afgelachen werd met Paul als peetvader aan het tafelhoofd, terwijl Thérèse de handen vol had met dagelijks drie keer maaltijden te serveren, kan je je allicht voorstellen. Zonder haar hartelijkheid en goede zorgen was het bestaan van Tringa, de ringwerkgroep niet mogelijk geweest. Mede door hun aanstekelijke passie voor natuur en landschap bleven veel van die jongeren later minstens actief als veldbiologen of werden zelfs beïnvloed in hun beroeps- of woonplaatskeuze.

Tekst Piet Desmet

Geciteerde fragmenten van Luc Houtsaegher en Marc Beuwe

uit 'Roep voor de natuur'

HOUT - TRIPLEX - ISOLATIE
DECORATIEVE PLATEN - OSB - DEUREN

BVBA

HOUTHANDEL CARPENTIER

Gitsbergstraat 53
8830 GITS-HOOGLEDE
TEL 051 - 20 20 04
FAX 051 - 24 59 52

BVBA

Millesteenstraat 65, 8890 Dadizele

tel. 056 50 93 58 - fax 056 50 47 13

defieuwdruk@skynet.be